

О. В. Лагодієнко,
к. е. н., докторант кафедри цифрових технологій фінансових операцій,
Одеський національний технологічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1731-5845>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.17.67

СТАЛИЙ РОЗВИТОК АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ ЧЕРЕЗ ESG СТРАТЕГІЇ

O. Lagodiyenko,
PhD in Economics, Doctoral candidate of the Department of Digital Technologies
of Financial Operations, Odesa National University of Technology

SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF UKRAINE'S AGRO-INDUSTRIAL ENTERPRISES THROUGH ESG STRATEGIES

У статті досліджено вплив стратегій екологічного, соціального та корпоративного управління (ESG) на сталий розвиток агропромислових підприємств в Україні. Описано основні виклики, які постають перед сучасними агропромисловими підприємствами, такі як зміна клімату, обмеженість природних ресурсів та необхідність дотримання соціальної відповідальності. Доведено важливість впровадження стратегій ESG для підвищення конкурентоспроможності та забезпечення довгострокового успіху агропромислових підприємств. Запропоновано методичні підходи до впровадження принципів ESG у корпоративну діяльність з урахуванням сучасних досліджень та публікацій з даної тематики. Аналіз останніх досліджень показує, що багато агропромислових підприємств в Україні вже почали впроваджувати стратегії ESG, зокрема скорочуючи використання хімічних добрив і пестицидів, запроваджуючи біотехнології та органічне сільське господарство, забезпечуючи гідні умови праці та підтримуючи місцеві громади. На основі аналізу існуючої практики змодельовано декілька сценаріїв майбутнього розвитку агропромислових підприємств України. Пропонується розробити детальні програми управління стратегією ESG, включаючи аналіз поточного стану, встановлення цілей, розробку політики та процедур, навчання персоналу, моніторинг та звітність. Доведено, що системний підхід до впровадження стандартів ESG сприяє підвищенню конкурентоспроможності, зниженню ризиків та забезпеченню довгострокового успіху агропромислових підприємств.

The article examines the influence of environmental, social and corporate governance (ESG) strategies on the sustainable development of agro-industrial enterprises in Ukraine. The main challenges faced by modern agro-industrial enterprises are described, such as climate change, limited natural resources and the need to comply with social responsibility. The importance of implementing ESG strategies for increasing competitiveness and ensuring the long-term success of agro-industrial enterprises is proven. Methodical approaches to the implementation of ESG principles in corporate activities are proposed, taking into account modern research and publications on this topic. Analysis of recent research shows that many agro-industrial enterprises in Ukraine have already begun to implement ESG strategies, in particular by reducing the use of chemical fertilizers and pesticides, introducing biotechnology and organic agriculture, ensuring decent working conditions and supporting local communities. It has been proven that social investments help increase labor

productivity and reduce social threats. Based on the analysis of existing practice, several scenarios of the future development of agro-industrial enterprises of Ukraine have been modeled. The active integration of ESG strategies allows to reduce the negative impact on the environment, improve social working conditions and increase the transparency of management, which leads to increased competitiveness in the international market and increased investments. Partial integration of ESG strategies can produce mixed results, limiting opportunities for growth and attracting investment. It is proposed to develop detailed ESG strategy management programs, including current state analysis, goal setting, policy and procedure development, staff training, monitoring and reporting. To achieve the goals, it is recommended to actively implement pro-environmental practices, support social initiatives and ensure transparency of management. The implementation of ESG strategies is a key factor in the sustainable development of agro-industrial enterprises in Ukraine, contributing to reducing the negative impact on the environment, improving working conditions and increasing the efficiency of enterprise management.

Ключові слова: сталий розвиток, агропромислові підприємства, ESG стратегії, екологічна відповідальність, соціальна відповідальність, корпоративне управління, конкурентоспроможність.

Key words: sustainable development, agro-industrial enterprises, ESG strategies, environmental responsibility, social responsibility, corporate governance, competitiveness.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сучасні агропромислові підприємства України стикаються з численними викликами, такими як зміна клімату, обмежені природні ресурси та соціальна відповідальність, які вимагають від них не лише економічно ефективних, але й реалізації сталих екологічних, соціальних та стратегій управління (ESG). Проте відсутність чітких методологій і стандартів інтеграції принципів ESG, обмеженість фінансових ресурсів, а також недостатня обізнаність керівників і працівників про важливість цих стратегій створюють значні перешкоди для досягнення сталого розвитку та конкурентоспроможності на світовому ринку. Вирішення цих проблем є ключовим для забезпечення довгострокового успіху агропромислових підприємств України.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Аналіз останніх досліджень та публікацій щодо сталого розвитку агропромислових підприємств України через стратегії ESG свідчить про значне зростання інтересу до цього питання серед науковців, аналітиків та практиків. Сучасні дослідження підкреслюють важливість інтеграції екологічних, соціальних та управлінських аспектів у діяльність агропромислових підприємств для забезпечення їх сталого розвитку. Багато досліджень наголошують на необхідності впровадження екологічно чистих технологій у сільському господарстві. Наприклад, дослідження, проведене Інститутом агро-екології і природокористування НАН України, підкреслює важливість зменшення використання хімічних добрив і пестицидів, впровадження біотехнологій і органічного сільського господарства [1]. Це дозволяє зменшити негативний вплив на навколишнє середовище та підвищити якість продукції. Соціальна складова сталого розвитку агропромислових підприємств активно дос-

ліджується в роботах багатьох науковців. Наприклад, у працях науковців Миколаївського національного аграрного університету обговорюються питання корпоративної соціальної відповідальності, забезпечення гідних умов праці, підтримки місцевих громад та інвестицій у людський капітал [2]. Результати досліджень показують, що соціальні інвестиції сприяють підвищенню продуктивності праці та зниженню соціальних ризиків. Управлінські аспекти стратегій ESG знаходяться в центрі уваги дослідників економічних факультетів провідних університетів України. Аналітичні огляди, підготовлені міжнародними організаціями, такими як FAO та OECD, також підкреслюють важливість впровадження стратегій ESG в сільськогосподарській галузі. Вагомий внесок у розвиток анпрямку впровадження стратегій ESG у діяльність агропромислових підприємств внесли такі науковці як: Педро М. [3], Деркач О.В., Попов Д.О. [4], Воронько-Невіднича Т.В., Коваль О.О., Колода О.Ф. [5], Копішинська К.О., Грабина А.Ю. [6]. Для досягнення поставлених цілей необхідно продовжувати дослідження в цій галузі, розробляти нові підходи та впроваджувати передовий досвід як на рівні окремих підприємств, так і всієї галузі.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є дослідження впливу ESG стратегій на сталий розвиток агропромислових підприємств України, визначення їх переваг та викликів, оцінка ефективності у підвищенні конкурентоспроможності та розробка рекомендацій для оптимізації інтеграції ESG принципів у діяльність агропромислового сектору.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

У сучасному світі концепція сталого розвитку набуває все більшої актуальності, особливо в контексті агропромислових підприємств, які мають значний вплив

на навколишнє середовище, економіку та соціальні умови життя. В умовах глобальних змін клімату, виснаження природних ресурсів та зростання соціальної нерівності виникає необхідність інтеграції принципів ESG (екологічного, соціального та корпоративного управління) у стратегічне планування підприємств агропромислового комплексу України.

Розвиток агропромислового сектору України, одного з ключових компонентів національної економіки, потребує впровадження інноваційних підходів до управління, які враховують не лише економічну ефективність, але й екологічну стабільність та соціальну відповідальність. У цьому контексті ESG стратегії стають незамінним інструментом, що допомагає підприємствам адаптуватися до сучасних викликів і досягати довгострокового успіху.

Аграрний сектор є одним із ключових елементів української економіки. За даними Державної служби статистики України, у 2022 році агропромисловий сектор забезпечив приблизно 9% ВВП країни та понад 40% надходжень від експорту. Основними продуктами експорту залишаються зернові, олійні культури та продукція тваринництва [7].

Реалізація екологічних стратегій є надзвичайно важливою для зменшення негативного впливу агропромислових підприємств на довкілля. Це включає ефективне використання водних ресурсів, скорочення викидів парникових газів і мінімізацію відходів. За даними Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, аграрний сектор є одним із найбільших забруднювачів водних ресурсів через використання добрив та пестицидів [8]. Тому інтеграція екологічних практик має вирішальне значення для забезпечення сталого розвитку. Соціальна складова стратегії ESG зосереджена на забезпеченні гідних умов праці, підтримці місцевих громад та підвищенні соціальної відповідальності бізнесу. За даними Міністерства соціальної політики України, у 2022 році в агросекторі було зайнято понад 2,5 млн осіб, що становить значну частину робочої сили країни [9]. Компанії, які впроваджують соціально відповідальні практики, можуть сприяти покращенню умов праці та зменшенню соціальної нерівності. Корпоративне управління як частина стратегії ESG спрямоване на підвищення корпоративної прозорості та підзвітності. Це включає ефективне управління ризиками, відповідальність перед акціонерами та дотримання етичних стандартів. На думку Національного агентства з питань запобігання корупції, належне корпоративне управління є запорукою запобігання корупції та підвищення довіри до агропідприємств [10].

Проведене дослідження дозволило обґрунтувати загальний процес управління програмою втілення ESG стратегії (рис. 1). Управління програмою втілення ESG є ключовим фактором у забезпеченні сталого розвитку підприємств, особливо в агропромисловому комплексі. Впровадження ESG стандартів допомагає підприємствам підвищувати свою конкурентоспроможність, знижувати ризики та забезпечувати довгостроковий успіх. Агропромисловий комплекс відіграє важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки, економічного розвитку та охорони довкілля. Впровадження ESG принципів у цьому секторі має кілька переваг:

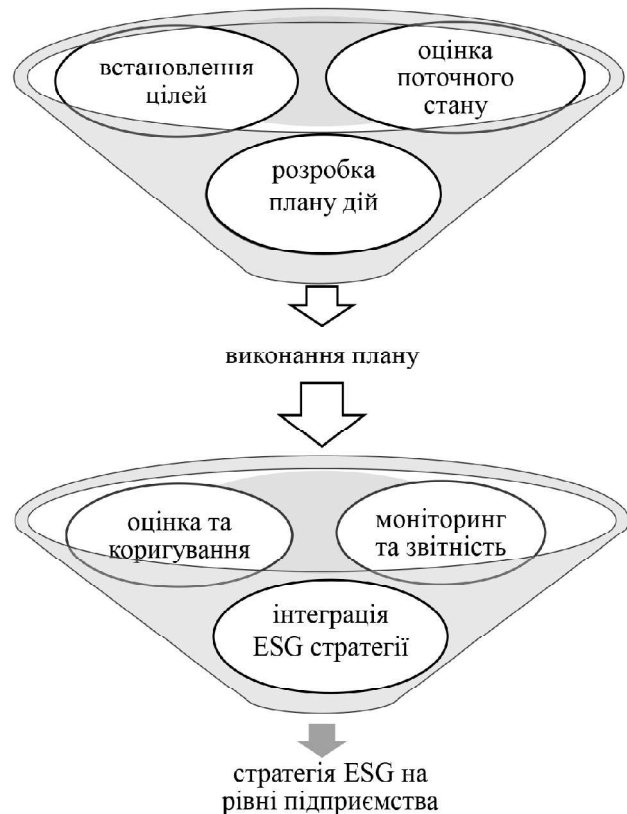

Рис. 1. Загальний процес управління програмою втілення ESG стратегії підприємствами агропромисловості України

Джерело: розроблено автором.

1) Зменшення негативного впливу на довкілля через впровадження стійких методів виробництва, збереження біорізноманіття та раціональне використання природних ресурсів;

2) Покращення умов праці, підвищення рівня безпеки працівників, підтримка місцевих громад та забезпечення соціальної відповідальності;

3) Забезпечення прозорості, відповідальності та етичних стандартів у управлінні підприємством.

Впровадження ESG стратегій у агропромислових підприємствах є складним та багатограним процесом, який потребує системного підходу та постійної адаптації до змін. Завдяки цьому підприємства можуть забезпечити стійкий розвиток, знизити ризики та підвищити свою конкурентоспроможність на глобальному ринку. Успішне впровадження ESG стратегій також сприяє покращенню умов праці, охороні довкілля та зміцненню довіри з боку зацікавлених сторін.

ПрАТ Миронівський Хлібопродукт (МХП) є одним з провідних агропромислових підприємств в Україні, що спеціалізується на виробництві м'яса птиці. ТОВ Агроінвест Україна спеціалізується на вирощуванні та переробці сільськогосподарських культур. ПАТ Астарта-Київ є одним з найбільших виробників цукру в Україні, а також займається рослинництвом і молочним тваринництвом. ПАТ Кернел є провідним виробником соняшникової олії та агропромислових продуктів в Україні. ТОВ Нібулон є одним з провідних зернотрейдерів та виробників сільськогосподарської продукції в Україні.

Таблиця 1. Аспекти стратегії ESG підприємств агропромислового комплексу України

Підприємство	Екологічний аспект (Environmental)	Соціальний аспект (Social)	Управлінський аспект (Governance)
ПрАТ Миронівський Хлібопродукт (МХП)	Впровадження енергоефективних технологій, зменшення викидів CO ₂	Забезпечення безпечних умов праці, підтримка місцевих громад	Прозорість управління, дотримання етичних стандартів
ТОВ Агроінвест Україна	Використання біодобрив та органічних засобів захисту рослин	Соціальні програми для співробітників, підтримка освіти	Відкритість фінансової звітності, антикорупційні заходи
ПАТ Астарта-Київ	Впровадження стійких методів землеробства, збереження водних ресурсів	Підвищення кваліфікації працівників, охорона здоров'я	Розробка політик корпоративної відповідальності, прозорість у прийнятті рішень
ПАТ Кернел	Переробка відходів виробництва, мінімізація використання хімікатів	Програми соціального забезпечення для працівників, участь у благодійності	Дотримання норм корпоративного управління, управління ризиками
ТОВ Нібулон	Розвиток відновлюваних джерел енергії, скорочення водоспоживання	Розвиток місцевих громад, забезпечення рівних можливостей	Антикорупційні політики, прозорість у фінансових питаннях
ПАТ Овостар Юніон	Впровадження стійких методів тваринництва, зниження екологічного впливу	Підтримка освітніх проектів, покращення умов праці	Прозорість і підзвітність, етичні стандарти
ПАТ Укрлендфармінг	Зменшення використання пестицидів, охорона природних ресурсів	Програми для підвищення добробуту працівників, підтримка здоров'я	Впровадження стандартів корпоративного управління, дотримання законодавства
ПрАТ Агрофьюжн	Екологічне землеробство, зниження впливу на клімат	Забезпечення соціальних гарантій для працівників, розвиток місцевих громад	Відкритість та прозорість управління, антикорупційні заходи
ПАТ ІМК (Industrial Milk Company)	Використання екологічно чистих технологій, збереження біорізноманіття	Соціальні проекти для місцевих громад, забезпечення безпеки праці	Дотримання етичних норм, прозорість фінансової діяльності
ПрАТ Агропросперіс	Стійкі методи сільськогосподарства, мінімізація впливу на екологію	Підтримка працівників, соціальні програми для громади	Прозорість управлінських процесів, дотримання корпоративної відповідальності
ПрАТ Сварог Вест Груп	Впровадження інноваційних технологій для збереження ресурсів	Програми підвищення кваліфікації працівників, підтримка соціальних проектів	Дотримання міжнародних стандартів управління, етичне ведення бізнесу
ПАТ Агроліга	Використання стійких методів вирощування, зниження екологічного навантаження	Забезпечення соціальних гарантій, підтримка місцевих шкіл	Прозорість у прийнятті рішень, відповідальність перед акціонерами
ПрАТ Агрейн	Екологічне управління ресурсами, зменшення використання води	Соціальні ініціативи для місцевих жителів, забезпечення рівних можливостей	Дотримання стандартів корпоративного управління, прозорість у звітності
ПрАТ Агрокультура	Переробка органічних відходів, збереження ґрунтів	Соціальні програми для працівників, розвиток місцевих громад	Прозорість і підзвітність, антикорупційні заходи
ТОВ Ерідон	Використання відновлюваних ресурсів, зменшення екологічного сліду	Підтримка освітніх проектів, забезпечення здоров'я працівників	Відкритість у прийнятті рішень, дотримання етичних стандартів

Джерело: розроблено автором.

ПАТ Овостар Юніон спеціалізується на виробництві яєць та яєчних продуктів. ПАТ Укрлендфармінг є однією з найбільших аграрних компаній в Україні, що займається рослинництвом і тваринництвом. Агрофьюжн спеціалізується на виробництві та переробці томатів. ПАТ ІМК (Industrial Milk Company) є провідним виробником молочних продуктів та зернових в Україні. ПрАТ Агропросперіс займається виробництвом сільськогоспо-

дарської продукції та її експортом. ПрАТ Сварог Вест Груп спеціалізується на рослинництві, тваринництві та переробці сільськогосподарської продукції. ПАТ Агроліга займається вирощуванням та переробкою сільськогосподарських культур. ПрАТ Агрейн спеціалізується на виробництві зернових та олійних культур. ПрАТ Агрокультура займається вирощуванням та переробкою сільськогосподарських культур. ТОВ Ерідон є про-

відним постачальником сільськогосподарських ресурсів та техніки.

Зведемо аспекти стратегії ESG по кожному підприємству агропромислового комплексу України у таблицю (табл. 1). З таблиці видно, що впровадження стратегій ESG серед агропромислових підприємств України характеризується різними підходами в екологічній, соціальній та управлінській сферах. ПрАТ "Миронівський хлібопродукт" (МХП) робить акцент на впровадженні енергозберігаючих технологій та зниженні викидів CO₂, забезпеченні безпечних умов праці та підтримці місцевих громад, дотримуючись етичних стандартів управління. ТОВ "Агроінвест Україна" використовує біодобрива та органічні засоби захисту рослин, реалізує соціальні програми для працівників та навчання, забезпечує прозорість фінансової звітності та антикорупційну діяльність. ПАТ "Астарта-Київ" зосереджує свої зусилля на екологічно чистих методах ведення сільського господарства та охороні водних ресурсів, підвищенні кваліфікації працівників та охороні здоров'я, а також розвиває політику корпоративної відповідальності та прозорості у прийнятті рішень.

ПАТ "Кернел" займається переробкою відходів виробництва та мінімізацією використання хімічних речовин, реалізує програми соціального захисту працівників та бере участь у благодійній діяльності, дотримуючись стандартів корпоративного управління та управління ризиками. ТОВ "Нібулон" розвиває відновлювані джерела енергії та зменшує споживання води, сприяючи розвитку місцевих громад та забезпеченню рівних можливостей, а також реалізує антикорупційну політику та прозорість у фінансових питаннях. ПрАТ "Овостар Юніон" впроваджує стійкі методи розведення тварин і зменшує вплив на навколишнє середовище, підтримуючи освітні проекти та покращуючи умови праці, забезпечуючи прозорість і підзвітність та етичні стандарти.

ПАТ "Укрлендфармінг" скорочує використання пестицидів та захищає природні ресурси шляхом реалізації програм, спрямованих на покращення самопочуття працівників та підтримки здоров'я, впровадження стандартів корпоративного управління та дотримання законодавства. ПАТ "Агрофьюжн" займається органічним землеробством та зменшенням впливу на клімат, забезпечує соціальні гарантії працівникам і розвиває місцеві громади, а також здійснює відкрите та прозоре управління та антикорупційну діяльність. ПАТ "ІМК" використовує екологічно чисті технології та зберігає біорізноманіття, реалізуючи соціальні проекти для місцевих громад та забезпечуючи безпеку праці, дотримуючись етичних норм та прозорості фінансової діяльності.

ПАТ "Агропросперіс" впроваджує стійкі методи ведення сільського господарства та мінімізує вплив на навколишнє середовище, підтримуючи працівників та реалізуючи соціальні програми для громади, забезпечуючи прозорість процесів управління та дотримання корпоративної відповідальності. ПрАТ "Сварог Вест Груп" використовує інноваційні ресурсозберігаючі технології, впроваджуючи програми підвищення кваліфікації співробітників та супроводжуючи соціальні проекти, дотримуючись міжнародних стандартів менеджменту та етичної ведення бізнесу. ПрАТ "Агроліга" використовує стійкі методи ведення сільського господарства та знижує навантаження на навколишнє середовище,

надаючи соціальні гарантії та підтримуючи місцеві школи, дотримуючись прозорості у прийнятті рішень та відповідальності перед акціонерами.

Для втілення ESG стратегій підприємства мають розробляти детальні програми, що включають аналіз поточного стану, встановлення цілей, розробку політик і процедур, навчання персоналу, моніторинг та звітність. Цей підхід дозволяє підприємствам досягати стійкого розвитку, покращувати свою репутацію та залучати інвестиції, спрямовані на екологічні, соціальні та управлінські проекти.

Аналіз даних показав, що багато агропромислових підприємств України вже впроваджують ESG стратегії. Наприклад, ПрАТ "Миронівський Хлібопродукт" (МХП) застосовує енергоефективні технології, зменшує викиди CO₂, забезпечує безпечні умови праці та підтримує місцеві громади. ТОВ "Агроінвест Україна" використовує біодобрива та органічні засоби захисту рослин, реалізує соціальні програми для співробітників та підтримує освіту, забезпечуючи відкритість фінансової звітності та антикорупційні заходи. ПАТ "Астарта-Київ" зосереджує зусилля на стійких методах землеробства, збереженні водних ресурсів, підвищенні кваліфікації працівників та охороні здоров'я, розробляє політики корпоративної відповідальності та прозорості у прийнятті рішень.

На основі аналізу поточних практик було змодельовано кілька сценаріїв майбутнього розвитку агропромислових підприємств України. Основні результати моделювання включають:

Сценарій 1. Активна інтеграція ESG стратегій підприємства, що активно впроваджують ESG стратегії, зможуть зменшити свій екологічний вплив, покращити соціальні умови праці та підвищити прозорість управління. Це призведе до підвищення їхньої конкурентоспроможності на міжнародному ринку, збільшення інвестицій та стабільного економічного зростання.

Сценарій 2. Часткова інтеграція ESG стратегій підприємства, що впроваджують ESG стратегії лише частково, матимуть змішані результати. Хоча вони зможуть досягти певного покращення екологічних та соціальних показників, відсутність повної прозорості та відповідальності в управлінні може обмежити їхню можливість для зростання та залучення інвестицій.

Сценарій 3. Відсутність інтеграції ESG стратегій підприємства, що ігнорують ESG стратегії, стикаються з високими ризиками екологічних та соціальних проблем, що може призвести до зниження їхньої репутації, втрати інвесторів та зменшення ринкової частки. У довгостроковій перспективі це може загрожувати їхній стабільності та існуванню.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Інтеграція стратегій ESG є необхідною умовою сталого розвитку агропромислових підприємств в Україні. Це сприяє зниженню негативного впливу на навколишнє середовище, покращенню соціальних умов і підвищенню ефективності управління бізнесом. Для досягнення довгострокового успіху рекомендується активно впроваджувати проєкологічні практики, підтримувати соціальні ініціативи та забезпечувати прозорість управління.

Дослідження показує, що активна інтеграція стратегій ESG є запорукою сталого розвитку агропромислових підприємств в Україні. Компанії, які впроваджують екологічні, соціальні та управлінські практики, можуть розраховувати на зменшення негативного впливу на навколишнє середовище, покращення умов праці та підвищення прозорості управління. Це сприятиме їх довгостроковому успіху та конкурентоспроможності. Для досягнення цих цілей необхідна підтримка держави, інвесторів та суспільства для створення сприятливого середовища для розвитку сталого ведення сільського господарства.

Література:

1. Звіт про екологічні практики у агропромисловості 2022 р. Інститут агроекології і природокористування НААН України. URL: <https://agroeco.org.ua/> (дата звернення 18.07.2024 р.).

2. Соціальна відповідальність українського бізнесу / уклад. Д. В. Ткаченко; за ред. О. Г. Пустова, О. О. Цокало. Миколаїв: МНАУ, 2022. — 80 с. URL: https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/12544/1/sots_vid_2022-web.pdf (дата звернення 18.07.2024 р.).

3. Педро М. ESG-принципи та відповідальне інституційне інвестування у світі: Критичний огляд досліджень; пер. з англ. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2020. 88 с. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3668998>. (дата звернення 18.07.2024).

4. Деркач О. В., Попов Д. О. Концептуальні засади формування механізму активізації соціальної відповідальності суб'єктів аграрного бізнесу. Проблеми та перспективи розвитку економіки: світові та національні аспекти. матеріали Міжнародної наук.-прак. конф., м. Одеса, 18 листоп. 2022 р. Одеса, ОДАУ. 2022. 420 с.

5. Воронько-Невідніча Т. В., Коваль О. О., Колода О. Ф. Управління розвитком підприємства як необхідна умова досягнення цілей сталого розвитку. Економіка та суспільство. 2021. № 25. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-80>. (дата звернення 18.07.2024).

6. Копішинська К. О., Грабина А. Ю. Управління соціальною відповідальністю аграрних підприємств в умовах міжнародної трансформації бізнесу. Економічний вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". 2022. № 24. С. 85—92. URL: <https://ev.fmm.kpi.ua/article/view/274828>. (дата звернення 18.07.2024).

7. Основні показники агропромислового сектора за 2022 р. Державна служба статистики України. URL: <https://stat.gov.ua/sites/default/files/2024-02.pdf> (дата звернення 18.07.2024).

8. Звіт про стан водних ресурсів України за 2022 р. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. URL: <https://mepr.gov.ua/diyalnist/novyny-departamentiv/> (дата звернення 18.07.2024).

9. Статистичні дані про зайнятість в аграрному секторі за 2022 р. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/content/zvitnist-ta-statistika.html> (дата звернення 18.07.2024).

10. Рекомендації щодо корпоративного управління в Україні від 21.10.2022р. № 13. Національне агентство з питань запобігання корупції. URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/10/Metodychni-rekomendatsiyi-vid-21.10.2022-13.pdf> (дата звернення 18.07.2024).

[nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/10/Metodychni-rekomendatsiyi-vid-21.10.2022-13.pdf](https://wiki.nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/10/Metodychni-rekomendatsiyi-vid-21.10.2022-13.pdf) (дата звернення 18.07.2024).

References:

1. Institute of agroecology and environmental management of NAAS of Ukraine (2022), "Report on ecological practices in agribusiness", available at: <https://agroeco.org.ua/> (Accessed 18 July 2024).

2. Mykolaiv National Agrarian University (2022), "Social Responsibility of Ukrainian Business", available at: https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/12544/1/sots_vid_2022-web.pdf (Accessed 18 July 2024).

3. Pedro, M. (2020), ESG-pryntsyropy ta vidpovidalne instytutsiine investuvannya u sviti: Krytychnyi ohliad doslidzhen [ESG principles and responsible institutional investment worldwide: a critical review of research], Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniki, Lviv, Ukraine. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3668998>.

4. Derkach, O. V. and Popov, D. O. (2022), "Conceptual principles of forming a mechanism for activating social responsibility of agribusiness entities", Problemy ta perspektyvy rozvytku ekonomiky: svitovi ta natsionalni aspekty: Zbirnyk materialiv Mizhnarodnoi naukovoipraktichnoi konferentsii [Problems and Prospects of Economic Development: Global and National Aspects: Collection of Materials of the International Scientific and Practical Conference], ODAU, Odesa, Ukraine.

5. Voronko-Nevidnycha, T. V., Koval, O. O. and Koloda, O. F. (2021), "Management of enterprise development as a necessary condition for achieving sustainable development goals", Ekonomika ta suspilstvo, vol. 25. available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-80>.

6. Kopishynska, K.O. and Hrabyna, A.Iu. (2022), "Management of social responsibility of agrarian enterprises in the context of international business transformation", Ekonomichnyi visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy "Kyivskiy politekhnichnyi instytut", [Online], vol. 24. pp. 85—92, available at: <https://ev.fmm.kpi.ua/article/view/274828>. (Accessed 18 July 2024).

7. State statistics service of Ukraine, (2022), "Key indicators of the agro-industrial sector in 2022", available at: <https://stat.gov.ua/sites/default/files/2024-02.pdf> (Accessed 18 July 2024).

8. Ministry of environmental protection and natural resources of Ukraine, (2022), "Report on the state of water resources of Ukraine in 2022", available at: <https://mepr.gov.ua/diyalnist/novyny-departamentiv/> (Accessed 18 July 2024).

9. Ministry of social policy of Ukraine, (2022), "Statistical data on employment in the agricultural sector in 2022", available at: <https://www.msp.gov.ua/content/zvitnist-ta-statistika.html> (Accessed 18 July 2024).

10. National Agency on Corruption Prevention, (2022), "Recommendations on corporate governance in Ukraine dated 21 October 2022, no. 13", available at: <https://wiki.nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/10/Metodychni-rekomendatsiyi-vid-21.10.2022-13.pdf> (Accessed 18 July 2024).

Стаття надійшла до редакції 11.08.2024 р.